

Pirmas bandymas psichikos sutrikimus turinčių asmenų problemas spręsti iš esmės

Neringa Jurčiukonytė

2004 startavęs „Žmonių, turinčių proto ir psichikos negalią, įdarbinimo“ projektas praėjo Europos Bendrijos Equal atranką ir jau laukia kito etapo. Projekto iniciatorė - tarptautinė organizacija „Globali iniciatyva psichiatrijoje“. Tai - pirmas tokio pobūdžio projektas Lietuvoje, kurio tikslas – keisti psichikos sveikatos paslaugų vartotojų bei žmonių, turinčių proto negalią, įdarbinimo politiką. Juo siekiama ne tik įdarbinti, bet ir bandyti išaiškinti bei spręsti pagrindines problemas, sukeliančias didžiausių integravimosi į darbo rinką sunkumų. Projekto akcentas – žmonės, turintys psichikos sveikatos sutrikimų, iki šiol Lietuvoje dar neturėję jokios realios atramos darbo rinkoje. Projekto veikla apims ir sutrikusio intelekto žmones, bei dėl neįgalaus šeimos nario priežiūros negalėjusius konkuruoti darbo rinkoje neįgaliųjų tėvus.

Psichikos ir socialinė gerovė – valstybės gyvenimo lygio rodiklis

Net Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą psichikos sutrikimų turinčių žmonių padėtis keblė ne vien žmogaus teisių atžvilgiu. Jaučiamas ypač stiprus psichikos sveikatos priežiūros prisirišimas prie sistemos, paveldėtos dar iš Sovietų Sąjungos. Psichikos sutrikimų turintys žmonės realiai dar negali pretenduoti į visaverčio piliečio tiek pareigas, tiek teises. Vienas esminių žmogaus socialinės gerovės bei gyvenimo kokybės užtikrinimo garantas – teisė į darbą dažniausiai – nepasiekiamas. Kai ne valstybės suteikiamos sąlygos neduoda rezultatų – nevyriausybinių organizacijų ima veikti ir tiki – sulauksiančios valdžios institucijų bei žiniasklaidos paramos. “Esame dėkingi Europos Bendrijai Equal, kuri atsakingai ėmėsi spręsti žmonių, turinčių proto ir psichikos negalią, įdarbinimo problemas – teigė projekto koordinatorius Aleksandr Avramenko.

Startuojame iš nepalankių pozicijų

Lietuvos valstybinio psichikos sveikatos centro duomenimis, Lietuvoje yra 24000 sutrikusios psichikos asmenų. Epidemiologinio tyrimo duomenimis tam tikru gyvenimo laikotarpiu nuo psichikos sutrikimų kenčia daugiau nei 25 procentai šalies gyventojų. Todėl psichikos negalia neišvengiamai tampa didele ekonomine našta, stipriai slegiančia tiek sutrikimus turinčius asmenis, tiek šeimos narius ar visuomenę. Vienas reikšmingiausių ekonominės naštos veiksnių – ne tik sumažėjęs darbingumas, bet ir neigiamas darbdavių nusistatymas psichikos sutrikimų turinčių asmenų įdarbinimo atžvilgiu. “Darbas neįgaliesiems suteikia pastovumo, pagerina savijautą, todėl sumažėtų laiko, praleidžiamo gulint ligoninėje, trukmė. Valstybei daug naudingiau turėti dirbančius piliečius, nei gulinčius ligoninėje” – teigė “Globalios iniciatyvos Psichiatrijoje” projektų vadovė Henrika Varnienė. Tačiau iki šiol nepaisant valstybės teikiamų subsidijų bei mokesčių lengvatų įmonėms, darbo biržos duomenimis, 127

Būtina atsižvelgti į individualius darbuotojų poreikius

Nors pagrindinis projekto tikslas – neįgaliuosius bei jų tėvus integruoti kaip visaverčius visuomenės narius, darbo pradžioje labai svarbu atsižvelgti į jų individualius poreikius. Ypač svarbi tarpinė grandis - psichikos sveikatos srityje dirbančių specialistų, padėsiančių psichikos sveikatos paslaugų vartotojams išsilaikyti darbo rinkoje, parengimas. Jie padės atstatyti prarastus arba įgyti naujus darbo įgūdžius. Projekte tikslinės grupės gaus nuolatinį asmeninio konsultanto dar vadinamo darbo asistentu palaikymą. Asmenims bus suteiktos galimybės atitinkančios darbo sąlygos: sutrumpintas darbo laikas, individualus tempas, nepamaininis darbas, palanki emocinė aplinka ir kita.

Įsidarbinimo galimybės viešumas – pusė kelio sėkmės link

Planuojama intensyviai dirbti su organizacijomis nuo kurių priklausys žmonių, turinčių psichikos sutrikimų, galimybė įsidarbinti. Antrajame projekto etape bus organizuojamos apvaliojo stalo diskusijos, dalijamasi patirti su kitomis organizacijomis. Psichikos sveikatos centrų arba psichiatrinių ligoninių socialiniai darbuotojai ir slaugės informuos paslaugų vartotojus apie įsidarbinimo galimybes, padės jiems susirasti reikiamas tarnybas ar specialiai parengtus specialistus. Ydinga tai, kad ne tik neįgalieji, bet ir darbdaviai paprasčiausiai nežino apie lengvatas tiek ieškant darbo, tiek įsidarbinant. 2003 m. vasarą buvo atliktas tyrimas, padėjęs išsiaiškinti Vilniaus miesto darbdavių požiūrį į žmones, turinčius psichikos sutrikimų. Iš 100 apklaustų sostinės vadovų nė vienas ne tik nesusidomėjo galimybe juos įdarbinti bet ir labai mažai ką nežinojo apie teikiamas subsidijas ir lengvatas tokių darbuotojų turinčioms įmonėms.

Didelis partnerių ratas – sėkmės garantas

2,5 metų trukiantį projektą padės įgyvendinti partneriai iš Nyderlandų karalystės bei Prancūzijos. Kiekviena iš minėtų šalių turi daugiau nei dvidešimties metų panašaus pobūdžio projektų vykdymo patirtį. Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Socialinės psichiatrijos centras projekto pradžioje ir pabaigoje atliks tyrimus. Bus įvertintos žmonių, turinčių proto ir psichikos negalią, įsidarbinimo kliūtys bei projekto rezultatai. Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“, bei sutrikusios psichikos žmonių bendrija „Giedra“ atstovaus pagrindinėms projekto tikslinėms grupėms, dirbs su neįgaliųjų šeimomis ir globėjais. Vilniaus darbo birža teiks paramą surandant darbo vietas ir teiks informaciją apie darbo rinkos poreikius, dalyvaus mokymuose, bendradarbiaus kuriant įdarbinimo metodus bei organizuojant profesinio rengimo kursus. Darbinio mokymo centras „Mes esame“ ir Vilniaus miesto psichosocialinės reabilitacijos centras kurs ir praktiškai išbandys įdarbinimo metodikas, skirtas proto negalios žmonėms, ir vystys tranzitines įdarbinimo programas. Aknystos pensionatas kurs kaimo vietovėse gyvenančių žmonių, turinčių proto ir psichikos negalią, įdarbinimo metodiką, jame bus kuriamos apsaugotos darbo vietos.

PROJEKTĄ REMIA
LIETUVOS RESPUBLIKA

PROJEKTĄ IŠ DALIES
FINANSUOJA
EUROPOS SĄJUNGA
Europos socialinis fondas

